

ז' טבת	כניסת שבת	יציאת שבת
ה'תשפ"ג	16:05	17:24
ירושלים	16:26	17:26
ת"א	16:13	17:23
חיפה	16:28	17:27
באר שבע		

אילו של יצהק

פרשת "ויגש"

בארמונו של יוסף עומדים אחד עשר אחיו. זה עתה השיב אותם משמר המלך מהדרך לארץ כנען מאחר כשבאמתחתו של אחיהם הקטן נתפס, גביע הכסף הפרטי של המושל המצרי.

המדרש אומר כי השבטים חשדו שבנימין אכן גנב את גביע הכסף, (תנחומא מקץ): "היו מחבטים לבנימין על כתפיו ואומרים לו: גנבא ברא דגנבתא" [גנב בן גנבת] - הם חששו שמחלת הגניבה עוברת אצלם במשפחה: רחל גנבה את התרפים מאביה ועכשיו בנה הצעיר 'מפלח' את גביע הבדולח מהמושל המצרי.

"ויגש אליו יהודה, ויאמר בי אדני, ידבר נא עבדך דבר באזני אדני, ואל-יחר אפך בעבדך: כי כמוד, כפרעה." (מ"ד, י"ח)

בספר "מפי ספרים וסופרים" מובא, **שרבי יחיאל מיכל מגלינא זי"ע** (חתנו של רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע) כתב בהקשר לפסוק זה בספרו "קב ונקי", יסוד גדול בתפילה!

כשאדם נצרך לדבר ישועה ורוצה שתתקבל תפילתו בלא שיפריעו מקטרגים ומשטטינים - יתפלל על העניין שצריך בעת שמזכיר שבחו של מרקום באותו דבר. כגון: מי שמבקש לעורר רחמים בעד חולה הנצרך לרפואה, יכוון עליו בשעה שהוא משבח את השי"ת בברכת מחיה המתים בתיבות "ורופא חולים", ואז לא יוכלו המקטרגים לסתור את תפילתו, כי הרי אינם יכולים לומר כנגדו שהשי"ת אינו רופא חולים, ומתוך כך תהא הדרך סלולה לתפילתו.

ועצה זו רמוזה בפסוק **"ויגש אליו יהודה, ויאמר בי אדני, ידבר נא עבדך דבר באזני אדני"** - שיגש האדם ויתקרב אל ה' על ידי הודאה ושבח, ואז תתקבל תפילתו כי אין מי שיחצוץ בעד תפילתו וימנע ממנה להתקבל במרום. ומוסיף שם: והגם שנפסק להלכה (או"ח סי' קיב סעיף א), שאין לומר בקשות בגי' ברכות ראשונות שהן לרצות בדברי שבח ופיוסין לפני התפילה, יש לומר שבמחשבה הדבר שונה, ואפשר לייחד מחשבה ולכוונה כנגד דבר ישועה הנצרך באותו ענין.

ושואל **"האלשיך הקדוש"** זצ"ל בעצם, מה טענות היו לו עכשיו ליהודה, הלא הוא עצמו הוציא את הפסק: **"הקנו עבדים לאדני, גם-אנחנו גם-אשר-נמצא הגביע בידו." (מ"ד, ט"ז)**, ועתה כאשר הקל יוסף על הפסק ואמר: **"האיש אשר נמצא הגביע בידו, הוא יהיה לי עבד, ואתם, עלו לשלום אל-אביכם." (מ"ד, י"ז)** - נמלך פתאום יהודה להתנגד לכך? ועונה, שבתחילה היה יהודה סבור, כי עתה הגיעה שעתם להיענש על חטא מכירת יוסף; הואיל והם מכרו את יוסף לעבד, הריהם נלקחים עתה כולם לעבדים - מידה כנגד מידה. לפיכך אמר: **"מה-ידבר, ומה-נצטדק; האלקים, מצא את-עון עבדך, כלומר, עון מכירת יוסף. אבל משראה, שיוסף משחרר את כולם ועוצר אצלו דווקא את בנימין - שלא השתתף כלל במכירה זו להיות לו לעבד - נוכח לדעת שאין זה עונש על מכירת יוסף, כי אם סתם עלילת שווא, והחשד החל לעלות בלב יהודה.**

"ונאמר, לא נוכל לרדת: אם-יש אחינו הקטן אתנו, וירדנו-כי-לא נוכל לראות פני האיש, ואחינו הקטן איננו אתנו." (מ"ד, כ"ו)

אצל הגאון בעל **"מחצית השקל"** על שולחן ערוך, אירע מעשה נורא, והוא מספר עליו בהקדמה ל"יורה דעה":

"יום אחד נמצא מאחורי העיר הרוג, כשלידו מונחת סכין מגואלת בדם, והסכין, כמסתבר, באה מביתו של הרב. נפל פחד על העיר, אכן ברור שבכוונה רצח הרוצח את קרבנו בסכין זו, שקדם וגנבה מבית הרב, כדי לסבכו על ידי כך בעלילת הרצח. באו ויעצו לו לרב, שבעמדו לפני המשפט יכחיש ויאמר, שאין זו סכין שלו. ברם הרב בעל ה"מחצית השקל" לא שעה לעצה זו, וכששאלו השופט, מיד הודה ואמר שאכן הסכין שלו היא, אלא שלא הוא רצח, ואילו כל ידיעה מה אירע. והרב נוקה מכל אשמה. מששאלוהו מקורביו מפני מה לא שעה לעצתם, השיב שכך אנו מוצאים בתורה אצל יהודה, שתבע מאביו שייתן בידו את בנימין וטען "כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו איתנו", אף על פי שהיה בידו לקחת ילד אחד במקום בנימין ולהציגו לפני יוסף כאילו הוא אחיו, לא הניח לו ליבו לומר דבר שקר. (הקדמת "מחצית השקל" ל"יורה ד")

יש פעמים בחיים, שהכול נראה תקוע. גם בפרשתנו, זה נראה שאין מוצא. האחים נמצאים מול השליט המצרי שמתעקש לקחת אליו את אחד מהם. העסק מסתבך, ולא ברור איך אפשר לצאת מזה. מה עושים? יהודה מלמד אותנו על מפתח הלב. יוגש יהודה.

הוא פשוט ניגש לשליט המצרי ומגולל את הסיפור המלא, כולל כל הרגישויות והמורכבויות שבו. הוא מדבר בשטף ובכנות, משתף בתחושות שלו, ולא מתבייש גם לצעוק ולהביע מצוקה. ואז - הבלתי יאומן קורה ... כי כשמתחילים לדבר **באמת, בכנות** - לב פוגש לב, ועולים מאווירה של דין לאווירה של חסד. פתאום חומות נופלות והכול נעשה גמיש ואפשרי יותר.

"ויהי, כראותו כי-אין הנער-ומת; והורידו עבדך את-שיבת עבדך אבינו, ביגון--שאלה." (מ"ד, ל"א)

פעם אחת בא אל הרבי **מקוצק** אחד מחסידיו, יהודי זקן, והתאונן בפניו כי הוא חי בדוחק גדול ובניו אשר הוא מוסר נפשו עליהם והם בעלי פרנסה, אינם דואגים לו, אינם תומכים בו ואינם חסים עליו.

ומה הפלא? אמר לו הרבי מקוצק, רמז לזה אנו מוצאים בתורה, כשיוסף עיכב את בנימין, התחנן לפניו יהודה שיחוס על שיבתו של יעקב ככתוב **"ויהי, כראותו כי-אין הנער--ומת"**. ונשאלת השאלה הרי בנימין הותר אחריו בביתו עשרה בניים, ומדוע לבניו של בנימין לא חשש יהודה כלל וכלל שימותו מצער אביהם שאיננו?!

אלא זה טבע העולם, שההורים מצטערים יותר על ייסורי בניהם מאשר הבנים על ייסורי ההורים. (אהל מועד)

והדבר נכון גם כלפי אבינו שבשמים, אנו איננו מצטערים בצערו של הקב"ה על השכינה הנמצאת בגלות ועל חורבן בית המקדש, ואילו הקב"ה מצטער בצערנו צער רב.

בגיל שלושים ותשע, יוסף מתחבר שוב אל אחיו:

"ויאמר יוסף אל-אחיו אני יוסף, העוד אבי חי; ולא-יכלו אחיו לענות אתו, כי נבהלו מפניו." (מ"ה, ג')

ואמר ה"חפץ חיים": אחי יוסף עומדים תוהים ומשתאים על כל מה שהתרחש עימם במשך עשרים ושתיים שנה, איך הגיעו למצב כזה של מכירת אדם, ומדוע המשנה למלך מצרים מתנפל עליהם בעלילה שהם מרגלים, ומדוע הניח את שמעון בבור, ואיזו די נעלמה החזירה להם את הכסף בחזרה, ומדוע רוצה השליט ממנו "נגב" כלי יקר ערך **רק** את בנימין, ואיך ייתכן שבנימין גנב את הגביע, שאלות וספקות שהיו להם זמן רב ולא היו להם תשובות. עד שיוסף הצדיק בא ואמר שתי מילים: **"אני יוסף"**, והכל הוברר להם.

כך - אומר הח"ח, לעתיד לבוא יבוא הקב"ה ויאמר: "אני ה'", ואז - יובררו לאדם כל ספקותיו.

מתואר בגמרא (חגיגה דף ד' ע"ב) שכשרבי אליעזר היה מגיע לפסוק זה **"ולא-יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו"**, היה בוכה ואומר: אם בפי השבטים לא היה מה לענות לתוכחת בשר והם נאלמו דומיה, על אחת כמה וכמה גדולה תהיה המבוכה כאשר יוכיח אדון העולם את בני האדם על מעשיהם, ביום בו עתידים הם להתייצב מול האמת המוחלטת, אמת שלא ניתן להערים עליה בהצטדקויות ובסיפורים!

"ויאמר יוסף אל-אחיו גשו-נא אלי, ויגשו; ויאמר, אני יוסף אחיכם, אשר-מכרתם אתי, מצרימה." (מה, ד)

ספר **"דעת זקנים מרבותינו בעלי התוספות"**, מבאר ע"פ המדרש, שלפי שאמר למעלה **"הוציאו כל-איש מעליו"** - היו עומדים המצרים בחוץ ומטין אזניהם מה הם מדברים, ולכן כשאמר בפסוק הקודם **"אני יוסף, העוד אבי חי"**, לא חשש אם הם שומעים, אבל כשרצה לומר **"אשר-מכרתם אתי"** לא רצה שישמעו לפי שהיה בדעתו להושיב אחיו במצרים ואילו היו שומעים שמכרו את אחיהם, היו אומרים - אנשים רעים הם מאד שאפילו את אחיהם מכרו, כל שכן שיעשו עמו רעה אם ישבו אתנו. ולכן, אמר להם **"גשו-נא אלי"** ואומר לכם בחשאי.

זאת ועוד; בתחילה אמר להם יוסף **"אני יוסף, העוד אבי חי"**. בהמשך, לא רצה לדבר עמהם על עניין מכירתו בפני בנימין כדי יתביישו אחיו מבנימין ושלא יגיד בנימין לאביו, לכן הפריד ביניהם של אחד לצד, ואמר להם: **"גשו-נא אלי"** - הפרדו מבנימין ואמר: **"אני יוסף אחיכם, אשר-מכרתם אתי, מצרימה"**, ואמר להם שלא יגידו לאביו, והריני מכסה מבנימין אחי, אף אתם תכסו מאבי ולא תראו ממני שאגלה הדבר.

ועל דברים אלה כתב ה'צור המור' **רבי אברהם סבע** זצ"ל: ויפה דרשו, והכתוב מסייע, שכתוב: "אֶשֶׁר-מִכְרַתָּם אֹתִי", והלא בנימין לא מכרו, ולכן נראה שלא היה מדבר אלא עם שאר האחים. וכן צריך לומר שלא אמר בפני בנימין את כל הסיפור עד "מִהָרוּ, וְעָלוּ אֶל-אֶבְיָי" (פסוק ט) כדי שלא יבין בנימין את הדבר. ולפי זה יתיישב יפה מה שנאמר בהמשך (מה, יב) "וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת, וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין: כִּי-פִי, הִמְדַּבֵּר אֵלַיכֶם.", שבעת זו דיבר בשווה לכולם, אבל בדיבור הראשון של "גִּישׁוּ-נָא אֵלַי" והדיבור שבא אחריו, לא היו עיניהם ועיני בנימין שווים, אלא עיניהם בלבד, שאם לא כן, למה הזכיר כאן "וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין"?!

ואמרו במדרש, כי יוסף שאל את בנימין בסתר, מה אמרו אחי לאבי בשעה שנגנבתי מאצלכם? והגיד לו (בנימין) איך הביאו את הכותונת טבולה בדם ואמרו "זאת מצאנו". אמר לו יוסף, כן היה, לקחוני אנשים רעים והפשיטו בגדי ממני, והאיש שלקח בגדי ממני הלך להחביאם במערה ואכלו ארי, ואותי מכרוני הנה.

באופן טבעי, לאחר שיוסף מתגלה לאחיו, הוא אמור להתפרץ ולכעוס, להטיח בהם האשמות, אבל כל זה לא קורה. מתוך המשבר הוא מצליח דווקא לאחד את המשפחה, על ידי פרשנות חיובית ואופטימית. וכך הוא אומר לאחים הנדהמים:

"ועתה אל-תעצבו, ואל-יחר בעיניכם, כי-מִכְרַתֶּם אֹתִי, הִנֵּה: כִּי לַמְחִיָּה, שָׁלַחֲנִי אֱלֹקִים לְפָנֵיכֶם." (מ"ה, ה')

אל תצטערו, הוא אומר, כי בזכות העובדה שהגעתי לכאן לפניכם, אני מציל כעת את המשפחה ואת האזור כולו מרעב. יוסף לא יכול למחוק את הטרגדיה שעבר – **אבל הוא כן יכול** להחליט איך להסתכל עליה ומה להפיק ממנה. האם להתלונן, לנקום, לנטור, או למצוא את הברכה בתוך הקללה.

הגאון רבי **יצחק בלאזר** זצ"ל אמר, כי עיקר כלל התורה ויגיעת האדם הוא לכופ את יצרו ולשבור את רצונותיו ומדותיו הרעות **וזה היסוד הגדול בעבודת ה'** ואין זו רק מדת חסידות בעלמא, ורק בזה אפשר לקיים את התורה.

"ואתה צויתתה, זאת עשוי:" (מה, יט)

כתב הרמב"ן זצ"ל, שפרעה מצא לנכון לצוות את יוסף בציווי מיוחד לשלוח לאביו עגלות עבור כל בני המשפחה, בהכירו את ניקיון כפיו של יוסף, שלא שלח חלילה יד באוצר המלכות לשלוח עגלות להביא את בני משפחתו בלא ציווי מיוחד! והתורה הקדושה מצאה לנכון לצטט זאת, **כדי ללמדנו זהירות בממון המעביד.**

"ויעלו, ממצרים; ויבאו ארץ כנען, אל-יעקב אביהם. ויגדו לו לאמר, עוד יוסף חי, וכי-הוא משל, בכל-ארץ מצרים;" (שם, כ"ה-כ"ו)

ושואל רבינו האלשיך הקדוש זצ"ל: לא היה די לומר כי יוסף מושל בכל ארץ מצרים, ובכלל זה תגיע הבשורה שהוא חי: לשם מה הפילות, "עוד יוסף חי, וכי-הוא משל, בכל-ארץ מצרים"? ותירץ, שמשמעות "חיים" בעיני יעקב אבינו היא רוחנית: צדיקים קרויים חיים, ורשעים אף בחייהם קרויים מתים. אם היו מספרים לו שיוסף מושל בכל מצרים, היה חושש שהוא נוהג כמצרים, ואין זו אלא בשורה רעה! על כן סיפרו בתחילה שהוא "חיי", נשאר בצדק, רק אחר כך סיפרו שהוא גם מושל בכל מצרים.

צום עשרה בטבת

ביום שלישי הקרוב, אם המשיח לא יגיע עד אז, נציין את צום עשרה בטבת, המסמל את ראשית המצור שהביא לידי חורבן בית-המקדש הראשון והגלות של העם היהודי. בנקודה הזאת התחיל מסע סבל וייסורים שנמשך כאלפיים וחמש-מאות שנה – חורבן הבית הראשון והשני, גלות עם-ישראל מארצו, גזרות שמד, רדיפות ופוגרומים, ועד לשואה האיומה של יהדות אירופה אך לפני כשמונים שנים.

צום זה הוא הקצר ביותר, אולם הוא החמור ביותר! מדוע?

מביא הבית-יוסף {בשם האבודרהם} – י' בטבת הוא הצום היחיד שאם נופל בשבת, מתענים בו בשבת. על פי הלוח העברי הנוהג כיום, התאריך י' בטבת לא יכול לחול ביום שבת. אולם הוא כן יכול לחול ביום שישי, ויוצא מכך שנכנסים לשבת מעונים.

ובכן, מה קרה בעשרה בטבת בשנת 3336 לבריאת העולם (425 לפנה"ס)?

כתב החתם סופר: בעשרה בטבת ישב הקב"ה על כיסא הדין עם פמליה של מעלה, ודנו אם להחריב את בית המקדש, בגלל עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. אמר הקב"ה: "ניתן להם זמן שיחזרו בתשובה, אבל לפחות נהדק את החגורה, כדי שירגישו בסכנה", וכך פסקו בדין, שיתאפשר למלך בבל לצור על ירושלים - לרמוז לעם ישראל שיחזרו בתשובה! וכך היה: "וַיְהִי בַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכוֹ, בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, בָּא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל, הוּא וְכָל הַיָּלֹוֹ עַל יְרוּשָׁלַם, וַיִּחַן עָלֶיהָ, וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב. וַתָּבֵא הָעִיר בְּמָצוֹר" (מלכים ב' כה)

המצור נמשך כשנה וחצי, ביי"ז בתמוז נפרצו חומות העיר, ושלושה שבועות לארח מכן בתשעה באב נחרב בית המקדש הראשון בירושלים, והיהודים הוגלו לבבל. ממשיך החתם סופר ואומר – כל שנה ושנה, עשרה בטבת הוא יום חתימת הדין על העתיד - הקב"ה יושב ודן עם הפמליה שלו, האם השנה יבנה בית המקדש או לא יבנה. וכל דור שלא נבנה בית המקדש כאילו נחרב בימיו. ולכן, ביום זה אנחנו צריכים לעשות תשובה על עניינים שבין אדם לחברו, כי בית המקדש הראשון חרב ונבנה, אולם בית המקדש השני חרב ולא נבנה **בגלל שנאת חינוס.**

על החשיבות וההשפעות של העניינים בין אדם לחברו בעולם הזה ובעולם האמת אביא את הסיפור בא:

סיפר הגאון רבי דוד יצחק גרוסמן שליט"א מעשה שאירע עם אחד מטובי הר"מים במוסדות 'מגדל אור', הרה"ג ר' שמעון אסייג שליט"א. אביו **רבי דוד אסייג זצ"ל**, איש מעש וחזון, רב בית כנסת ומוהל שהכניס אלפי ילדי ישראל בבריתו של אאע"ה, נפטר לבית עולמו.

כחלוף מספר שבועות מיום פטירת האב, בעת שבנו כובד בפתחת ארון הקודש, הזכיר הבן את שם אביו זצ"ל בתפילה, ואף פנה אליו כדבר בן אל אביו: "אבא יקר, אם יש מה שאני בנך הנאמן יכול לעזור לך מהעולם הזה, תגיד לי ואעזור בעדך".

באותו לילה, הופיע אביו הגדול בחלום הלילה לבנו ומסר לו כדברים האלה: "הן שאלתני בני אם יש מה שתוכל לעזור, בוודאי שיש. פנה נא בשמי אל פלוני אלמוני (שמו שמור במערכת) ובקש ממנו את מחילתו השלמה בלב שלם. אנא שא נא וסלח נא".

בבוקר שלמחרת, קם רבי שמעון שטוף זיעה. החלום על אביו לא נתן לו מנוח והוא מיהר לחפש אחר אותו אדם בשמו נקב אביו בחלום הלילה. את אשר יספר לו המארח יקבל בתדהמה ובהלם. חצי יובל שנים של טינה ומרמור מונעים מאביו להגיע למקום מנוחתו בן עדן של מעלה.

25 שנות עלבון לא נשכחים בעת חריצת הדין בבית דין של מלאכי מרום. "האם נפגעת פעם מאבינו?!", ביקש רבי שמעון לדעת ושמע ממארחו את דבר המעשה: "זה היה לפני 25 שנים, בבוקר יום שבת בהיר אחד, נכנס אביכם רב בית הכנסת בסערה אל בית הכנסת ודפק על היממה בהכרזה קולנית ללא מתן הסבר או פירוט: 'אין יותר רשות לאיש לחלק מחייה (ערק) בין שחרית למוסף'".

"אני", מתאר המארח, "הייתי בין גבאי המקום ומעסקני העיר, והרגשתי מושפל ומובדל עד למאוד. הייתי רגיל לחלק 'מחייה' למתפללים, ואביכם לא טרח להודיע לי מראש על תקנתו החדשה, וכאן, בפתע פתאום, נחתה עליי הידיעה כרעם ביום בהיר. ניוגשתי אליו וניסיתי להמתיק את הגלולה. אולי ישבר נא את אזני על מה יצא קצפו? אולי זו גזירה קשה על הציבור, שספק אם יוכל לעמוד בה?"

"אך הרב בשלו, דבריי נפלו על אוזניים ערלות. ואני, בהחלטה נמהרת, הלכתי והוצאתי את 'מחייה', הנחתה על השולחן, בספקי כף כאומר: טלו יהודים, אין אני לוקח אחריות על המעשים הללו.

"עברו דקות ארוכות בהן התכבדו רבים מהציבור מ'מחייה' שהונחה בשולחן, והדברים הגיעו לידי הרב. הוא קם בסערה ממקומו, ניגש אליי וזעק עליי בקול גדול לעיני כל הקהל. קמתי ועזבתי את בית הכנסת, לעולמים..."

רבי שמעון נדהם. מעולם לא שמע סיפור זה ולא העלה בדעתי שיש אדם שחש פגוע מאביו הגדול, שהיה יהודי רחום וחונן וכל כולו טוב ומיטיב לבריות, מאיר פניו לכל אדם. הן אמת שנעשתה כאן קנאות, אך זו היתה קנאות לשם שמים, שמקורה טהור וקדוש.

"אנא סלח ומחל לאבא", ביקש בדמעות שלישי מבעל המעשה, שאכן אמר כי הינו סולח ומוחל. אבל רבי שמעון לא אמר די. ביקש ממארחו לנסוע יחדיו עמו למקום מנוחת אביו ושם להתפייס עמו.

ובחלקת הקבר, בבית הקברות במגדל העמק, נערך מעמד 'לחיים עם 'מחייה' חריפה, והנוכחים שתו ואיחלו זה לזה: "מחילה וסליחה, לחיים טובים ולשלום". (בקהילה טו תמוז תשפ"ב)

לע"נ **אסתר סזרחי בת יחזקאל וכתן ז"ל**
ולב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' **יצחק ב"ר נסים סזרחי ז"ל**
ולב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.